

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ЛЯЛЬКИ НА ЕСТРАДІ

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність “Естрадне мистецтво”
Спеціалізація “Ляльки на естраді”

Київ – 2006

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ЛЯЛЬКИ НА ЕСТРАДІ

Програма
для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Естрадне мистецтво”

Спеціалізація
“Ляльки на естраді”

Київ 2006

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

ЛЯЛЬКИ НА ЕСТРАДІ

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв І–ІІ рівнів акредитації. – Київ: “Фірма “ІНКОС”, 2006. – 40 ст.

Укладач	О. Є. Бучма – викладач Київського державного коледжу естрадного та циркового мистецтв
Рецензенти:	С. І. Єфремов – народний артист України, викладач кафедри акторської майстерності та режисури театру ляльок Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого, президент Українського центру Міжнародної спілки лялькарів УНІМА, художній керівник Київського міського театру ляльок. Л. П. Попов – заслужений діяч мистецтв України, доцент, зав. кафедрою акторської майстерності та режисури театру ляльок Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Капенка-Карого О. О. Ілюточкін – заслужений діяч мистецтв України, професор, викладач кафедри акторської майстерності Харківського державного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського
Відповідальний за випуск	Н. І. Коваленко
Редактор	Ю. Д. Виногорова

© О. Є. Бучма, 2006
© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв, 2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з предмета “Спеціалізація за жанрами” (“Ляльки на естраді”) розрахована на студентів вищих навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації естрадно-циркових спеціальностей на основі базової і повної загальної середньої освіти.

Програма укладена з врахуванням вимог державного стандарту нормативного предмета “Спеціалізація за жанрами” (“Ляльки на естраді”), розробленого робочою групою Київського державного коледжу естрадного та циркового мистецтв, затвердженою Міністерством освіти і науки України, і рекомендована для впровадження в практику даного навчального предмета у відповідних вищих навчальних закладах освіти.

При підготовці програми врахований принцип комплексного вивчення студентами спеціальних предметів, який передбачає оволодіння ними поряд з історією театру ляльок низки інших спеціальних дисциплін: майстерність актора, психофізичний тренінг, анатомія ляльки, пантоміма, оригінальне жонгливання, музичний інструмент, сценічна мова, вокал, хореографія, естрадний танець.

Мистецтво театру ляльок – старовинне і глибоко народне мистецтво.

Письмові згадування про лялькові вистави в Росії відносяться до першої половини XVII століття, і належать перу німецького вченого та мандрівника Адама Олеарія, який відвідав Московію у 1636 році.

З того часу театр ляльок пережив важку долю – любов і переслідування, смерть і відродження, розквіт і падіння, аматорство і професійність.

Вже більш як 70 років нараховує історія українського театру ляльок. В Україні на сучасному етапі існує близько 50 професійних та безліч самодіяльних театрів ляльок. З кожним роком зростає кількість людей, захоплених цим видом мистецтва. Почесне місце посіли ляльки у мистецтві естради.

Розвиток мистецтва ляльок на сучасному етапі ставить перед акторами, працюючими з лялькою, режисерами, художниками все складніші творчі задачі, виконання яких неможливе без досконало високого рівня підготовки. Але саме актору, його вмінню і таланту, його здатності “оживити” ляльку належить головна роль. Без актора лялька – тільки предмет, тільки іграшка, і не більше. Вона може бути гарною на вітрилі виставки та виявитися безпорадною і жалюгідною в руках погано підготовленого актора. “Дійсно професійний актор з усіма прита-

манними йому властивостями – талантом, темпераментом, вмінням вірити у правду неймовірного – тільки він дає ляльці душу, і тоді лялька стає всемогутньою” – таку оцінку ролі актора надав С. В. Образцов.

Дана програма враховує також зміни, що відбулися у викладанні “Спеціалізації за жанрами” у відповідних вищих навчальних закладах, специфіку фахової підготовки студентів з мистецького напрямку.

Основна робота викладача зі студентами проводиться безпосередньо на заняттях.

Основною формою проведення занять є індивідуальне заняття з викладачем, але для творчого осмислення ідей і положень курсу “Спеціалізація за жанрами” студенти обов’язково самостійно готуються до занять.

До програми додається перелік понять і основних вмінь, знання яких обов’язкове для кожного студента, а також список літератури з курсу “Спеціалізація за жанрами”.

Критерієм оцінки знань, умінь і навичок студента є не стільки обсяг вивченого матеріалу, скільки вміння його аналізувати, узагальнювати, активно і творчо використовувати в самостійній роботі і на практиці.

Програма розрахована на 729 педагогічних годин. У ній подано орієнтовний тематичний план з розподілом навчального часу на вивчення окремих розділів і тем за курсами та семестрами навчання. Викладачу, за погодженням з відповідною цикловою комісією, надається право змінювати до 20 % кількості годин, передбачених для викладання тем курсу у межах навчального плану.

Зміст програми обговорено і ухвалено на засіданні циклової комісії “Ляльки на естраді” Київського державного коледжу естрадного та циркового мистецтв.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Предмет “Спеціалізація за жанрами” (“Ляльки на естраді”) вивчає закони специфіки мистецтва театральної ляльки, його естетичні принципи, що відповідають духу часу та ідеям століття, народженим пошуками внутрішнього змісту; навчає майбутнього актора техніці управління ляльками різних систем та створенню сценічного образу через художній інструмент – театральну ляльку.

Першим завданням актора, який працює з лялькою, є бездоганне оволодіння театральньо-сценічною лялькою – цим складним, дуже виразним, вибагливим та примхливим інструментом, за допомогою якого актор надає життя і звучання цьому вражаючому, завжди несподіваному мистецтву. Цьому вмінню треба вчитися. Якщо людину не можна навчити бути талановитим актором, то талановитому актору можна і обов’язково необхідно вчитися бути віртуозним лялькарем. Щоб творчі пошуки майбутніх спеціалістів були плідними, необхідною умовою кваліфікації постає знання основ теорії мистецтва театральної ляльки. Необхідно, щоб студенти чітко з’ясували ті найбільш властиві і постійні естетичні принципи та закономірності, які є дійсно ґрунтовними для мистецтва ляльки в цілому і визнаються його специфікою або особливою природою. Необхідно чітко з’ясувати, які явища зветься мистецтвом театру ляльки і які не входять в це поняття, а близькі до нього або зовнішньо на нього схожі. Важливо, щоб основи мистецтва не ототожнювалися у свідомості майбутнього лялькаря з перехідними естетичними смаками і поглядами.

Поняття мистецтва театру ляльок вислuchaє також концертні номери лялькарів на естраді. Вони являють собою найбільш коротку і концентровану форму цього мистецтва і потребують від артиста-лялькаря витонченої, досконалої техніки, як зовнішньої, так і внутрішньої.

Головними цілями навчання “Спеціалізації за жанрами” (“Ляльки на естраді”) є:

- а) виховання майбутнього актора як гармонійно розвинутої особистості з чіткою громадянською позицією, яка ґрунтується на національних традиціях, високохудожній культурі, принципах добра і людяності;
- б) виховання високопрофесійного фахівця на основі:
 - розвитку природних художніх здібностей, враховуючи індивідуальні можливості кожного;

- надання знань з теорії мистецтва художньої ляльки, його специфіки, художніх форм і жанрів;
- набуття практичних навичок з техніки ведіння основних традиційних систем театральних ляльок та ляльок-гібридів;
- оволодіння принципом створення сценічного образу шляхом поєднання органічної природи актора з неживим інструментом – художньою лялькою.

У сучасному мистецтві сценічно-театральної ляльки використовуються безліч різновидів систем ляльок.

За руховими принципами вважаються основними сім традиційних систем театральних ляльок:

1. Лялька-рукавичка (“петрушка”, або перчаточна).
2. Тростяна, або явайка.
3. Площинна, або тіньова.
4. Вертепна.
5. Планшетна, або лялька відкритого типу ведіння.
6. Маріонетка.
7. Скафандрова.

В останнє 20-річчя виник ще один принципово новий різновид граючої ляльки, який отримав назву мультиплікаційної ляльки. Але цей вид майже не використовується в театрах і на естраді, а знайшов своє призначення у кінематографі.

Усі інші види театральної ляльки вважаються нетрадиційними, можуть бути різновидом однієї з систем (семи традиційних) чи являють собою їх гібриди:

1. П’ятчкова.
2. Штиркова.
3. Штокова або сицилійська маріонетка.
4. Гантамареска.
5. Фунтикова або папільоточна.
6. Механічна.
7. Міміруюча.
8. Скульптурна, чи макетна, і таке інше.

Технічне володіння ляльками перших основних систем дає змогу актору бездоганно оволодіти усіма іншими системами, які в більшій чи меншій ступені поєднують в собі принципи техніки “оживлення” ляльки семи основних систем.

Дуже важливо, щоб оволодіння технікою управління лялькою, як художнім інструментом проходило поступово з урахуванням:

- фізично-емоційної підготовки майбутнього актора;
- чіткого упорядкування освоєння систем ляльок за ступенем їх складності;
- тренаж під чіткий ритмічний акомпанемент (музичне оформлення).

Узагальнюючи досвід педагогічної та творчої роботи відомих вітчизняних митців-лялькарів – М. М. Корольова, С. В. Образцова, А. Афанасьєва, З. Ю. Гердта, Ю. А. Гімельфарба та інших, пропонується даний навчальний матеріал щодо оволодіння технікою роботи з лялькою.

При навчанні студентів треба звертати особливу увагу на виховання в них високих моральних якостей, щоб художній інструмент – лялька – і творча праця з нею актора в цілому несли естетику добра і людяності, миру і гармонії. Бо мистецтво ляльки таке наївне і беззахисне на перший погляд, у своїй основі має сильний емоційний вплив, не має мовного бар’єру і зрозуміле всім віково-виховним верствам глядача.

Методичні вказівки щодо проведення заліків чи екзаменів

При підведенні підсумків роботи з кожною системою ляльок необхідно робити, крім творчого заліку, на якому з’ясовується здатність студентів до створення образів та емоційно-правдивого проживання ролі, контрольний урок з техніки оволодіння всіма елементами ведіння ляльки. Оскільки в етюдній роботі при створенні вистав чи концертних номерів основний наголос робиться на емоційно-логічному “оживленні” ляльки і не всі види техніки можуть бути використані, може не скластися достатньої уяви про ступінь оволодіння студентами техніки управління.

Підсумкову оцінку за семестр (курс) треба виставляти, враховуючи не тільки екзаменаційний результат, а й підсумки перевірки знань та набутих навичок протягом всього семестру (курсу), ріст професійності студента.

Враховувати слід не стільки природні здібності студента, скільки освоєння ним школи, працездатність та постійне систематизоване навчання.

Не рекомендується проводити довгочасних репетицій – прогонів напередодні чи в день екзамену (заліку), щоб уникнути перевтоми студентів та негативних результатів показу.

Після закінчення екзамену (заліку) та виставлення оцінок, на наступному занятті викладачу обов'язково слід зробити ретельний розбір у присутності всіх студентів, які приймали в показі участь, обговорюючи роботи кожного з них.

I курс, I семестр – диференційований залік

Студенти повинні продемонструвати:

1. Вільне володіння технікою та пластичною виразністю рук:
 - вміння створити образ;
 - передати сюжет;
 - відіграти подію.
2. Техніку та етюдну роботу з кулькою.

I курс, II семестр – екзамен

Студентами демонструються:

1. Техніка роботи:
 - з імпровізованою лялькою;
 - з предметом, який уособлює ляльку;
 - з лялькою-рукавичкою.
3. Етюди або мініатюри з вищезгаданими ляльками на:
 - безмовну дію;
 - спілкування;
 - дійове слово.
4. Знання законів сценічного існування вертепних ляльок.

II курс, III семестр – диференційований залік

Студентами виконуються тренажі, вправи, етюди, мініатюри, уривки з вистав, де показується техніка ведіння та вміння створити образ із тростяними ляльками, простими і ускладненими.

II курс, IV семестр – екзамен

Студенти демонструють:

- вміння досконально володіти управлінням планшетної ляльки на вправах, тренажах, етюдах, уривках тощо;
- володіння органічним втіленням музичної драматургії в сценічному житті ляльки;
- обізнаність в різновидах тіньових ляльок та законах їх ведіння;

- знання творчого надбання та теоретичних основ мистецтва ведіння ляльки за творами М. М. Корольова, С. В. Образцова та інших.

III курс, V семестр – диференційований залік

Студенти показують:

- технічне оволодіння лялькою-маріонеткою, вміння створити з нею сценічний образ;
- вміння створити і самостійно опанувати техніку ведіння ляльки-гібрида;
- знайомство з ляльками – тангамаресками;
- знання критеріїв сценічного існування концертно-естрадных ляльок.

III курс, VI семестр – екзамен

Студенти демонструють:

- освоєну техніку роботи з паркетною лялькою;
- теоретичні знання з умов та принципів роботи скафандрової ляльки;
- демонстрація переддипломного концертного номера або вистави (система ляльки за вибором студента);
- теоретично-практичні викладки роботи по підготовці дипломної вистави чи концертного номера.

IV курс, VII семестр – диференційований залік

Студентами виконуються фрагменти дипломних робіт (вистав чи номерів), в яких демонструються технічний рівень виконання, органічне злиття актора з лялькою при створенні сценічного образу, рівень творчих смаків та загальної культури. Також подається письмовий реферат чи дипломна робота з історії та теорії театру ляльки, його творчих пошуків, специфіки досліджень понять та законів його місця серед інших видів сценічних мистецтв.

IV курс, VIII семестр – державний екзамен

Державний екзамен складається з трьох частин.

Перша частина: тести з основ спеціально-фундаментальної підготовки.

Друга частина: показ дипломної вистави чи концертного номера, які мають художньо-драматургічну цілісність, відповідають вимогам сучасного професійного мистецтва.

Третя частина:

- усні питання з усього програмного матеріалу з теорії мистецтва ляльок в театрі і на естраді;
- показ техніки ведіння основних семи систем театральних ляльок та специфіки створення з ними сценічного образу.

Теми, що виносяться на самостійне вивчення студентами:

Тема 12.2. Створення естетично-художнього задуму нової ляльки-гібрида за її руховими функціями та принципом техніки ведіння – 4 години.

Самостійна розробка рухових функцій нової ляльки-гібрида і принципу техніки її ведіння. Далі ця лялька може практично самостійно виконуватись.

Основні поняття курсу “Спеціалізація за жанрами” (“Ляльки на естраді”), які повинен знати студент:

ляльки верхового і відкритого типу ведіння; ляльки традиційні, основні, нетрадиційні; ляльки-гібриди; лялька-рукавичка, планшетна, тростяна, маріонетка, тіньова, вертепна, скафандрова, п’ятчкова, штокова, фунтикова, міміруюча, штир’юва, напільоточна, площинна, тантамареска, шолом, механічна, макетна, мультиплікаційна, імпровізована; образ в руці; експлікація; профідекція; експрес-тренаж.

Основні вміння.

Студент повинен вміти:

- 1) досконало володіти технікою ведіння ляльок основних семи систем (за їх руховими принципами):
 - лялька-рукавичка;
 - тростяна;
 - маріонетка;
 - площинна, або тіньова;
 - ляльки відкритого типу ведіння;
 - вертепна лялька;
 - скафандрова;
- 2) самостійно винайти та опанувати техніку ведіння ляльки-гібрида;
- 3) досконало володіти анімацією, голосовою імітацією, широким діапазоном співучості та темброво-інтонаційним забарвленням голосу;
4. створити образ специфічним засобом органічного поєднання автота з художнім інструментом – лялькою.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Рівні навчальних досягнень	КРИТЕРІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ		
	За 5-бальною системою	За 12-бальною системою	
I. Початковий	2-	1	Студент може розрізнити тему і частково її зміст, заданий на домашнє закріплення, відтворити практично деякі елементи, сприйняти новий матеріал у загально окресленому вигляді. Не володіє професійною термінологією.
	2	2	Студент може практично відтворити окремі фрагменти, має нечіткі уявлення про сутність раніше пройденого навчального матеріалу, виявляє здатність елементарно викласти думку. Новий матеріал сприймає вибірково, не зосереджуючи свою думку на головному змісті, працює безініціативно.
	2+	3	Студент може відтворити менше половини навчального матеріалу пройдені теми (теоретично і практично), частково володіє елементарною технікою виконання примітивних завдань за допомогою викладача. Новий навчальний матеріал на занятті сприймає ілюзорно, без будь-якого аналізу, не здатен відтворити на практиці окремі елементи пояснювальної теми
II. Середній	3-	4	Студент засвоїв близько половини теоретичного навчального матеріалу, викладеного на минулому уроці, здатний практично відтворити технічні позиції завдання без самостійної фантазії та уяви – більш за зразком. Новий матеріал сприймає фрагментарно, осмислюючи тільки окремі позиції, практично здатний повторити завдання тільки за допомогою викладача, самостійно не орієнтується у шойно викладеному матеріалі. Не виявляє наполегливості в освоєнні теорії та практичному ведінні ляльки (або пластики рук). Здатний зробити пасивні спроби практичної роботи на заданих прикладах, іноді досягаючи нових результатів.
	3	5	Студент розуміє основний навчальний матеріал, здатний самостійно викласти теорію та відтворити практично, частково оволодівши примітивною технікою, лялько-ведіння. Здатний працювати на уроці по новому навчальному матеріалу з недостатньою активністю, спроможний частково зосередитись на головному завданні, виділивши його з загальних питань. Засвоює матеріал фрагментарно, поверхово.

Рівні навчальних досягнень	За 5-бальною системою	За 12-бальною системою	КРИТЕРІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ
III. Достатній	3+	6	Студент виявляє знання основних положень навчального матеріалу минулих уроків, але, недостатньо осмисливши, не може проаналізувати, узагальнити, зробити висновки. Практично виконує завдання, дотримуючись спрощеної техніки виконання, без самостійної фантазії, уяви – схематично, без побудови логічної послідовності. Новий навчальний матеріал уроку засвоює, але невпевнено. Здатний практично виконати завдання на рівні копіювання без самостійного осмислення при задовільній техніці ведіння ляльки. Дотримується професійно-дисциплінарних норм, вміє зібрати, зосередити увагу на суті вивченого матеріалу. Проявляє цілеспрямованість у досягненні позитивних результатів.
	4-	7	Студент правильно, логічно відтворює навчальний матеріал минулого уроку, розуміє суть основних понять, вміє самостійно навести приклади засвоєної теми, проаналізувати допущені помилки (свої і партнерів). Застосовує отримані знання у практичному виконанні завдань, наданих викладачем при задовільній техніці нормативного ведіння ляльки. У етюдній роботі з пластики рук, предмета чи ляльки проявляє власну уяву і фантазію, збуджену за допомогою викладача. При освоєнні нового навчального матеріалу, викладеного на уроці, сприймає його повністю, самостійно осмислює, здатний виконувати практичні завдання в запропонованих викладачем обставинах у світлі особистої уяви та фантазії, працює достатньо активно та зацікавлено. Здатний бути комунікабельним та доброзичливим у роботі з партнерами.
	4	8	Студент демонструє опановані знання у повному обсязі, вільно застосовує і практично реалізує вивчений матеріал у запропонованих викладачем стандартних ситуаціях та етюдах, вміє аналізувати і самостійно вибудовувати логічну лінію фактів, явищ, дій. Виявляє здатність самостійно створити приклади на вивченому матеріалі і практично їх виконати, підключивши свою фантазію і уяву та маючи для цього достатню техніку ведіння ляльки наданої системи за програмою. Теоретичні відповіді та практична робота відповідають логічному обґрунтуванню, але можуть бути деякі неточності. Виконання ролі побудоване на вірі у запропоновані обставини, емоційне та органічне. Опрацьовуючи новий матеріал на уроці, студент проявляє зрозумілість, кмітливість, активно і охоче приймає участь у виконанні практичних прикладів, намагається самостійно або за допомогою викладача вирішувати поставлені практичні задачі, частково володіти імпровізацією в рамках запропонованих обставин.

Рівні навчальних досягнень	За 5-бальною системою	За 12-бальною системою	КРИТЕРІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ
III. Достатній	4+	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, вміє логічно і суттєво його доповісти, застосувати ці знання практично, орієнтуючись при частково змінених ситуаціях, самостійно опрацьовувати заданий теоретичний матеріал і застосовувати на практиці без втручання викладача, демонструючи при цьому відповідну техніку ведіння ляльки. Провести дійовий аналіз замальовки, етюда, уривка чи сцени. Знайти зовнішні і внутрішні ознаки характеру персонажів, практично створити образ у його психологічному розвитку через досконалу техніку ведіння ляльки, за законами мистецтва ляльки (за вимогами програми курсу), продемонструвавши при цьому повну емоційну віддачу, образне бачення, розвинуту фантазію та уяву, вільне володіння темпоритмом. При освоєнні нового матеріалу вміє повністю зосереджуватись, самостійно відрізняти головну інформацію від другорядної і активно її фіксувати, бути співавтором викладача при створенні імпровізованих практичних прикладів, дотримуватись високої творчої дисципліни та вимог до себе.
			IV. Високий

ОРИЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Рівні навчальних досягнень	КРИТЕРІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ	
	За 5-бальною системою	За 12-бальною системою
	5	11
5+	12	Студент вміє чітко систематизувати знання з усього навчального матеріалу, виявляє неабиякі творчі здібності, вміє реалізувати їх у викладенні теми, самостійно розібраною, досконало опанованою по знайдених джерелах інформації, практично її відтворити у неординарному за формою і змістом рішенні, спроможний захистити власні думки за логічно вибудованим ланцюжком доводів на бездоганному творчо-технічному рівні. Органічно і вільно імпровізує з театральною лялькою у неординарних ситуаціях, при змінах запропонованих обставин. Швидко і грамотно орієнтується у новому, незнайомому навчальному матеріалі, вміє вилучати суттєві позиції. Має високо розвинуті особисті обдарування та інтелект. Створення змісту етюда, номера, вистави, вирішення ідейно-дійової основи сценічного образу виконує з чіткої громадянської позиції. Досконало знає народні і класичні витoki всесвітнього та українського лялькового мистецтва, його сучасне звучання, може застосувати ці знання і навички у творчій роботі.

Назва розділу, теми	Кількість годин		
	Усього:	із них:	
		індивідуал.	самостійн.
І курс, І семестр			
Розділ 1. Театр ляльок як особливий вид театрального мистецтва.			
Тема 1.1. Основоположні компоненти.	1	1	–
Тема 1.2. Особливий спосіб створення сценічного образу.	2	2	–
Тема 1.3. Вторинні або напівспецифічні засоби.	1	1	–
Тема 1.4. Художні можливості театру ляльок.	1	1	–
Розділ 2. Пластично-образна виразність рук актора.			
Тема 2.1. Пластична підготовка рук актора як головного носія емоційної виразності.	28	28	–
Тема 2.2. Вміння знайти образ в пластиці рук.	10	10	–
Тема 2.3. Етюдна робота на створення образу в пластиці рук з використанням аксесуарів.	14	14	–
Тема 2.4. Розвиток асоціативної уяви через пластику рук.	10	10	–
Тема 2.5. Створення пластикою рук образу людини за допомогою кульки. Виконання замальовок, за формою наближених до концертного номера.	18	18	–
Усього:	85	85	–
Диференційований залік			
І курс, II семестр			
Розділ 3. Різноманітність технічних форм і засобів втілення сценічних образів.	4	4	–
Розділ 4. Імпровізована лялька.			
Тема 4.1. Специфіка створення імпровізованої ляльки.	3	3	–

Назва розділу, теми	Кількість годин		
	Усього:	із них:	
		індивідуал.	самостійн.
Тема 4.2. "Оживлення" натуральних, не перетворених в ляльку предметів.	3	3	–
Тема 4.3. Етюдна робота з імпровізованою лялькою на руці або в руці актора.	4	4	–
Розділ 5. Лялька-рукавичка.			
Тема 5.1. Освоєння основних принципів управління лялькою. Образотворчі динамічні можливості ляльки.	34	34	–
Тема 5.2. Техніка роботи ляльки з предметом.	6	6	–
Тема 5.3. Етюдна робота з лялькою-рукавичкою, набуття навичок емоційно-осмисленої поведінки ляльки, спілкування з іншими персонажами.	18	18	–
Тема 5.4. Різновиди ляльки-рукавички та їх ведіння.	2	2	–
Тема 5.5. Сценічне втілення уривків з п'єс чи фрагментів концертних номерів з лялькою-рукавичкою.	26	26	–
Розділ 6. Вертепна лялька.			
Тема 6.1. Техніка роботи з вертепною лялькою.	1	1	–
Тема 6.2. Освоєння сценічного простору, що обмежує дії актора і самої ляльки, та принципи органічного існування останньої в цих умовах.	1	1	–
Тема 6.3. Механіка вертепних ляльок.	1	1	–
Тема 6.4. Етюдна робота, принципи "оживлення" та створення образу з вертепними ляльками, особливості ансамблю між ними.	1	1	–
Тема 6.5. Різновиди вертепної ляльки.	1	1	–
Усього:	105	105	–
Екзамен			

Назва розділу, теми	Кількість годин		
	Усього:	із них:	
		індивідуал.	самостійн.
II курс, III семестр			
Розділ 7. Тростяна лялька – проста і ускладнена.			
Тема 7.1. Принцип ведіння простої ляльки.	10	10	–
Тема 7.2. Загальні та відмітні риси у ведінні тростяної ляльки з відкритими та закритими тростинами.	3	3	–
Тема 7.3. Освоєння технічних складностей управління тростяними ляльками з різними типами гапідів.	5	5	–
Тема 7.4. Принцип ведіння ускладненої тростяної ляльки.	20	20	–
Тема 7.5. Техніка управління лялькою з використанням реквізиту.	2	2	–
Тема 7.6. Етюди з тростяними ляльками.	10	10	–
Тема 7.7. Сценічне втілення уривків, сцен з вистав чи етюдів, наближених за формою до концертних номерів.	30	30	–
Усього:	80	80	–
Диференційований залік			
II курс, IV семестр			
Розділ 8. Планшетна лялька			
Тема 8.1. Особливості акторської техніки ведіння ляльок відкритого способу управління.	4	4	–
Тема 8.2. Різноманітність видів планшетної ляльки та принципи управління ними.	6	6	–
Тема 8.3. Освоєння основних принципів управління планшетною лялькою.	35	35	–
Тема 8.4. Техніка роботи планшетної ляльки з предметами.	4	4	–

Назва розділу, теми	Кількість годин		
	Усього:	із них:	
		індивідуал.	самостійн.
Тема 8.5. Етюдна робота, набуття навичок осмисленої емоційної поведінки та спілкування ляльок.	10	10	–
Тема 8.6. Сценічне втілення уривків з літературних творів та концертних номерів з планшетною лялькою.	36	36	–
Розділ 9. Тіньовий театр та його ляльки			
Тема 9.1. Особливості пластичної мови тіньового театру.	1	1	–
Тема 9.2. Особливості техніки роботи з тіньовою лялькою.	1	1	–
Розділ 10. Вивчення творчого надбання митців театру ляльок М. М. Корольова, С. В. Образцова та інших.	8	8	–
Усього:	105	105	–
Екзамен			
III курс, V семестр			
Розділ 11. Лялька-маріонетка, її виражальні можливості.			
Тема 11.1. Освоєння техніки роботи традиційної маріонетки.	34	34	–
Тема 11.2. Різновиди театральних та естрадних маріонеток.	3	3	–
Тема 11.3. Етюди з лялькою-маріонеткою. Сценічне втілення фрагментів драматургії, концертних номерів з нею.	27	27	–
Розділ 12. Ляльки-гібриди			
Тема 12.1. Причини виникнення ляльок-гібридів. Відомі системи, принцип їх створення та ведіння.	2	2	–

Назва розділу, теми	Кількість годин		
	Усього:	із них:	
		індивідуал.	самостійн.
Тема 12.2. Створення естетично-художнього задуму нової ляльки-гібрида за її руховими функціями та принципом техніки ведіння.	4	–	4
Розділ 13. Лялька-тантамареска як окремий вид ляльки-гібрида.	2	2	–
Розділ 14. Виразальні засоби концертних ляльок різних систем. Спільні та відмітні риси театральних та концертних ляльок.	8	8	–
Усього:	80	76	4
Диференційований залік			
III курс, VI семестр			
Розділ 15. Паркетна лялька			
Тема 15.1. Освоєння основних принципів управління паркетною лялькою.	20	20	–
Тема 15.2. Пластичне поєднання актора з лялькою, їх органічне злиття при створенні образу, відокремлення та уособлення.	14	14	–
Розділ 16. Скафандрова лялька.	5	5	–
Розділ 17. Втілення музичної драматургії в сценічному житті театральної ляльки.	19	19	–
Розділ 18. Початковий етап роботи над дипломною виставою чи концертними номерами.			
Тема 18.1. Підготовча робота щодо створення концертного номера чи вистави.	5	5	–
Тема 18.2. Принцип теоретичного розбору ідейно-тематичного вирішення номера чи вистави. Написання експлікації.	17	17	–
Тема 18.3. “Застольний” період освоєння п’єси та тексту ролі, або концепції концертного номера.	5	5	–

Назва розділу, теми	Кількість годин		
	Усього:	із них:	
		індивідуал.	самостійн.
Тема 18.4. Робота над удосконаленням акторської техніки з лялькою тієї системи, яка обрана для дипломної роботи.	20	20	–
Усього:	105	105	–
Екзамен			
IV курс, VII семестр			
Розділ 19. Сценічне втілення дипломної вистави чи концертного номера.			
Тема 19.1 Мізансценування та вирішення сценічного простору.	35	35	–
Тема 19.2. Удосконалення техніки виконання заданих мізансцен актором з лялькою.	25	25	–
Тема 19.3. Поєднання всіх компонентів роботи ляльки в єдиний образ.	20	20	–
Усього:	80	80	–
Диференційований залік			
IV курс, VIII семестр			
Тема 19.4. Композиційна будова дипломної вистави чи номера.	6	6	
Тема 19.5. Темпоритмічний малюнок дипломної вистави чи номера.	8	8	–
Тема 19.6. Органічне поєднання всіх компонентів номеру в єдиний витвір мистецтва. Жанрова цілісність.	21	21	–
Тема 19.7. Шліфовка майстерності у виконанні вистави чи номерів після практичної роботи з ними на глядачеві.	10	10	–
Тема 19.8. Повторення і закріплення теоретичних і практичних професійних знань та навичок, набутих за весь період навчання.	20	20	–

Назва розділу, теми	Кількість годин		
	Усього:	із них:	
		індивідуал.	самостійн.
Тема 19.9. Підготовка до державного екзамену.	20	20	–
Усього:	85	85	–
Державний екзамен			
Разом:	729	725	4

ЗМІСТ ТЕМ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Театр ляльок як особливий вид театрального мистецтва

Тема 1.1. Основоположні компоненти.

Вивчення основоположних компонентів різних видів театрів та інших мистецтв. Основоположні компоненти театру ляльок та інших лялькових шоу, програм, номерів.

Тема 1.2. Особливий спосіб створення сценічного образу.

Теоретична і практична робота по створенню сценічного образу шляхом поєднання акторської органіки з художнім інструментом – лялькою. Етюди, замальовки, фрагменти і т. ін. для придбання навичок.

Тема 1.3. Вторинні, або напівспецифічні засоби.

Поняття вторинних, або напівспецифічних засобів театру ляльок. Аналіз та пошук цих засобів в інших мистецтвах та сферах, супутніх йому, знаходження спільних та окремих рис.

Тема 1.4. Художні можливості театру ляльок.

Театр ляльок – мистецтво необмежених можливостей. Аналіз окремих компонентів, які зумовлюють специфіку цього виду мистецтва, та їх органічне поєднання зі специфічними компонентами інших видів мистецтв при створенні вистави чи естрадного номера з театральними ляльками. Використання специфіки театру ляльок та ляльки на естраді, її прийомів і виражальних засобів різними видами театального та інших мистецтв.

Розділ 2. Пластично-образна виразність рук актора

Тема 2.1. Пластична підготовка рук актора як головного носія емоційної виразності.

Виконання тренажів, вправ, комплексних зарисовок з техніки виразності рухів рук. Освоєння експрес-тренажів, які допомагають актору-лялькарю в обмежений час привести себе у робочу емоційно-фізичну форму.

Тема 2.2. Вміння знайти образ у пластиці рук.

Пошуки характеру рухів рук, мови в пластиці руки, передавання змісту рухами рук, монологи руки без слів, діалоги рук.

Тема 2.3. Етюдна робота на створення образу в пластиці рук з використанням аксесуарів.

Рукавичка або інші атрибути як елементи костюма для пошуків характерності в образі, що створюється. Етюдна робота на образ в руці з використанням натуральних або бутафорських предметів (робота з реквізитом). Змістовна завантаженість.

Тема 2.4. Розвиток асоціативної уяви через пластику рук.

Створення еподів на відображення пластикою рук природних явищ, історичних подій, узагальнень, емоційних станів тощо.

Тема 2.5. Створення пластикою рук образу людини за допомогою кульки. Виконання замальовок, по формі наближених до концертного номеру.

Створення людиноподібного образу в руці за допомогою кульки-голови на вказівному пальці. Вдосконалення техніки створення образу в руці. Перехідний етап від образу в пластиці руки до образу створеного з лялькою.

Розділ 3. Різноманітність технічних форм і засобів втілення сценічних образів

Розглядання і аналіз різних шкіл ведіння ляльки та створення образу:

- спосіб перетворення і злиття з лялькою;
- спосіб відсторонення від ляльки і паралельного сценічного існування;
- спосіб коментування і зображення.

Розділ 4. Імпровізована лялька

Тема 4.1. Специфіка створення імпровізованої ляльки.

Знайдення образу в предметі. Створення ляльки за допомогою натурального предмета шляхом додавання необхідних елементів виразності або пристосувань для керування. Оволодіння виразними можливостями створеної ляльки.

Тема 4.2. “Оживлення” натуральних, не перетворених в ляльку предметів.

Освоєння прийомів дії предмета в руках актора як би відокремлено одне від одного:

- техніка приведення предметів в рух без видимих поштовхів актора, маскування рухів, “ефект полтергейста”;
- відношення актора до мертвого предмета як до живої істоти; – створення взаємодії предмета з актором;
- етюдна робота.

Тема 4.3. Етюдна робота з імпровізованою лялькою на руці або в руці актора.

Виконання етюдів з імпровізованою лялькою на дію у запропонованих обставинах. Виконання сюжетів на одну подію при органічному мовчанні (без слів).

Розділ 5. Лялька-рукавичка

Тема 5.1. Освоєння основних принципів управління лялькою.

Образотворчі динамічні можливості ляльки. Принцип “оживлення” простої ляльки – рукавички. Два способи ведіння ляльки-рукавички:

- 1) робочі пальці 1, 2, 5;
- 2) робочі пальці 1, 2, 3.

Виконання тренажів, вправ на техніку ведіння ляльки:

- рухові комбінації, стрибки, хода, повороти, кульбіти, присідання. Хореографія ляльки. Етюди.

Тема 5.2. Техніка роботи ляльки з предметом.

Способи утримання та переносу реквізиту лялькою-рукавичкою.

Тема 5.3. Етюдна робота з лялькою-рукавичкою, набуття навичок емоційно-осмисленої поведінки ляльки, спілкування з іншими ляльками.

Виконання еподів на емоційне перевтілення актора в образ, який він створює з лялькою:

- моноарт (внутрішня дія без тексту) з лялькою;
- спілкування двох і більше ляльок без слів, мовою жестів;
- монолог ляльки (з імпровізованим чи взятим із письмового твору текстом);
- діалог між ляльками (з імпровізованим чи взятим із письмового твору текстом).

Тема 5.4. Різновиди ляльки-рукавички та спосіб їх ведіння.

Ускладнена механікою лялька-рукавичка. Освоєння рухливих можливостей такої ляльки.

Тема 5.5. Сценічне втілення уривків з п'єс чи фрагментів концертних номерів з лялькою-рукавичкою.

Виконання уривків п'єс, фрагментів концертних номерів або інсценізація літературних зарисовок з мінімальним використанням текстів.

Розділ 6. Вертепна лялька.

Тема 6.1. Техніка роботи з вертепною лялькою.

Техніка ведіння вертепної ляльки, тренажі та вправи на освоєння рухових можливостей.

Тема 6.2. Освоєння сценічного простору, що обмежує дії актора і самої ляльки, та принципи органічного існування останньої в цих умовах.

Освоєння роботи вертепної ляльки на планшеті, що є для неї підлогою.

Принцип існування ляльки в сценічному просторі. Специфіка перевтілення актора при створенні сценічного образу з вертепною лялькою. Історична трансформація вертепної ляльки.

Тема 6.3. Механіка вертепних ляльок.

Спосіб оживлення вертепних ляльок за допомогою механіки. Два різновиди механізації.

Тема 6.4. Етюдна робота, принципи оживлення та створення образу з вертепними ляльками, особливості ансамблю між ними.

Виконання етюдів на органічну дію ляльки, монологів, діалогів з мінімальним використанням текстів.

Тема 6.5. Різновиди вертепної ляльки.

Техніка роботи та спосіб оживлення ляльок історичного (побутового та релігійного) вертепу.

Зміна техніки роботи з вертепною лялькою разом з трансформацією побудови вертепу.

Принцип роботи з ляльками сучасного вертепу.

Розділ 7. Тростяна лялька – проста і ускладнена

Тема 7.1. Принцип ведіння простої ляльки.

Тренажі та вправи на техніку ведіння простої тростяної ляльки:

- рухові комбінації;
- типи ходи;
- два види поклонів: “покірний”, “гідний”;
- стрибки;
- перельоти;
- хореографія.

Етюди на подію та спілкування.

Тема 7.2. Загальні та відмітні риси у ведінні тростяної ляльки з відкритими та закритими тростинами.

Освоєння техніки ведіння тростяних ляльок з відкритими і закритими тростинами. Специфіка рухів ляльки з різними видами тростин.

Тема 7.3. Освоєння технічних складностей управління тростяними ляльками з різними типами гапідів.

Спосіб роботи гапідів. Техніка управління внутрішніми та зовнішніми гапідами.

Тема 7.4. Принцип ведіння ускладненої тростяної ляльки.

Тренажі та вправи на техніку ведіння ускладненої тростяної ляльки:

- рухові комбінації;
- типи ходи;
- два види поклонів: “покірний”, “гідний”;
- стрибки;
- перельоти;
- хореографія.

Етюди на подію та спілкування.

Тема 7.5. Техніка управління тростяними ляльками з використанням реквізиту.

Способи утримання і переносу реквізиту руками ляльки:

- шляхом кріплення реквізиту до рук ляльки;

- шляхом координованості рухів актора з лялькою та актора з реквізитом на тростині;
- техніка роботи ляльки з підмінним реквізитом.

Способи одягнення лялькою костюма під час сценічної дії за рахунок техніки управління тростинами.

Тема 7.6. Етюди з тростяними ляльками.

Виконання етюдів, монологів, діалогів з тростяними ляльками:

- моноарт (внутрішня дія без тексту) з лялькою;
- спілкування двох і більше ляльок без слів, мовою жестів;
- монолог ляльки (з імпровізованим чи взятим з письмового твору текстом);
- діалог між ляльками (з імпровізованим чи взятим з письмового твору текстом).

Тема 7.7. Сценічне втілення уривків, сцен з вистав чи фрагментів з концертних номерів.

Виконання уривків або сцен з вистав, естрадних мініатюр тощо, з метою оволодіння вмінням відбудови події, відбору пластичних засобів рухів ляльки та створення ансамблю.

Розділ 8. Планшетна лялька

Тема 8.1. Особливості акторської техніки ведіння ляльок відкритого способу управління.

Обговорення законів і спроби практичного виконання основних прийомів акторської техніки у створенні сценічного образу з ляльками “відкритого” типу ведіння.

Тема 8.2. Різноманітність видів планшетної ляльки та принципи управління ними.

Різновиди планшетних ляльок за їх будовою і руховими функціями, спільні особливості в техніці їх ведіння.

Тема 8.3. Освоєння основних принципів управління лялькою.

Виконання тренажів, вправ, прийомів техніки управління планшетною лялькою для досконалого освоєння її ведіння:

- два способи утримання положення ляльки в статиці та русі;
- повороти голови і тулуба;
- поєднання дії актора з лялькою;
- спосіб перенесення рук актора з важелів управління лялькою;
- зір та слух ляльки;

- присідання, нахили, поклони, повороти;
- способи ходи, стрибки, падіння;
- перевероти, перельоти;
- три основні правила роботи актора з планшетною лялькою.

Тема 8.4. Техніка роботи планшетної ляльки з предметами.

Вправи на вміння:

- утримувати та переносити реквізит руками ляльки;
- робота з аксесуарами заданих фрагментів, зарисовок, етюдів;
- закріплення реквізиту для роботи з ним;
- органічне існування і сценічне життя ляльки з предметами декорації, реквізиту та інших аксесуарів.

Тема 8.5. Етюдна робота, набуття навичок осмислено-емоційної поведінки та спілкування ляльок.

Виконання замальовок, етюдів та імпровізованих фантазій на органічну дію та спілкування у логічній відбудові події, створення сценічного художнього образу з планшетною лялькою.

Тема 8.6. Сценічне втілення уривків з літературних творів та концертних номерів з планшетною лялькою.

Виконання уривків з літературних творів, концертних номерів з використанням всіх набутих умінь і навичок.

Виконання фрагментів з п'єс, вправ та етюдів на органічне поводження ляльки в умовах музичної заданості:

- темпоритму хореографії і сценічної дії;
- вокальних зарисовок, дитячих пісень та фрагментів арій;
- атмосфері емоційної наповненості, “запрограмованої” характером музики;
- залежності від фоново-ілюстративного музичного оформлення.

Розділ 9. Тіньовий театр та його ляльки

Тема 9.1. Особливості пластичної мови тіньового театру.

Принцип утворення та специфіка дії тіньового театру.

Спільне та відмінне в умовах сценічного життя ляльок китайського та європейського театрів тіней та способу оживлення їх ляльок.

Тема 9.2. Особливості техніки роботи з тіньовою лялькою.

Техніка управління площинними та напівплощинними ляльками. Використання примітивних та механізованих ляльок та способи їх оживлення за допомогою горизонтальних та вертикальних тростин.

Приєм поєднання живого актора з елементами площинної ляльки для сценічної дії у тіньовому театрі.

Розділ 10. Вивчення творчого надбання митців театру ляльок М. М. Корольова, С. В. Образцова та інших митців, що працювали з лялькою

Теоретично-практичне вивчення засобів мистецтва театральної ляльки на основі праць М. Корольова “Искусство театра кукол”, С. Образцова “По ступенькам памяти”, Е. Сперанського “Повесть о странном жанре”, “Актер театра кукол”, Н. Симонович-Єфимової “Записки петрушечника”, Е. Деммені “Призвание – кукольник”, енциклопедія Б. Голдовського “Куклы” та інших.

Розділ 11. Лялька-маріонетка, її виражальні можливості

Тема 11.1. Освоєння техніки роботи традиційної маріонетки.

Освоєння основних законів управління простої та складної маріонетки за її руховими можливостями. Виконання вправ та тренажів:

- способи утримання ваги;
- утримання в положенні статички та рівноваги;
- переймання актором управління лялькою з однієї руки в іншу та від партнера до партнера під час сценічної дії ляльки, не допускаючи небажаного люфту кріпильних мотузок;
- рухи окремих частин ляльки при статичному положенні інших;
- нахили та повороти;
- присідання та дія “лягти”, “встати”;
- різновиди ходи, бігу та стрибків;
- “згасення” ляльки.

Тема 11.2. Різновиди театральних та естрадних маріонеток.

Маріонетки з вертикальною та горизонтальною вагами. Спільне та відмінне в системі управління, розмірі, будови, художньої виразності та кольорово-декоративного оздоблення театральних та естрадних маріонеток. Дійові параметри та існування в часі естрадної маріонетки, можливості її сценічного використання.

Тема 11.3. Етюди з лялькою-маріонеткою. Сценічне втілення фрагментів драматургії, концертних номерів з нею.

Виконання етюдів та замальовок з лялькою-маріонеткою:

- індивідуальних: на задану органічну дію моноарту, монологу, побудування події;
- парних: на органічну дію спілкування, діалогу, ансамблю, утворення конфлікту;
- масових: на органічну дію в ансамблі та психофізичну поведінку персонажів.

Закріплення набутих вмій у виконанні фрагментів драматургії, мініатюр, інтермедій.

Розділ 12. Ляльки-гібриди

Тема 12.1. Причини виникнення ляльок-гібридів. Відомі системи, принципи їх створення та ведіння.

Опанування принципом створення ляльок-гібридів. Розбір будови та техніки управління окремих видів ляльок-гібридів:

- п'ятчкова;
- механічна;
- штокова;
- фунтикова;
- макетна;
- міміруюча.

Тема 12.2. Створення естетично-художнього задуму нової ляльки-гібрида за її руховими функціями та принципом техніки ведіння.

Створення задуму нової за руховими функціями ляльки-гібрида та тренажно-вправного комплексу управління нею. Далі можливе подальше практичне виконання на заняттях анатомії ляльки цієї системи, якщо з нею буде виконуватися номер.

Розділ 13. Лялька-тантамареска як окремий вид ляльки-гібрида

Технічний устрій, анатомія та пластично-виражальні можливості; принцип розподілу сценічного простору при роботі з тантамарескою. Складності моделювання тексту при роботі з тантамарескою; принципи техніки ведіння тантамарески.

Розділ 14. Виразальні засоби концертних ляльок різних систем. Спільні та відмінні риси театральних та концертних ляльок

- Ідейно-тематична спрямованість естрадного номера.
- Особливості акторської гри з лялькою в естрадному номері.
- Спільні та відмінні риси композиційної побудови естрадного номера з лялькою.
- Вимоги до художнього образу естрадної ляльки в порівнянні з театральною.
- Специфіка кольорового вирішення естрадної ляльки та костюма актора, що працює з нею.
- Музичне вирішення естрадного номера з лялькою.

Розділ 15. Паркетна лялька

Тема 15.1. Освоєння основних принципів управління паркетною лялькою.

Вправи та тренажі на техніку роботи з паркетною лялькою:

- способи утримання ляльки з підвищеною вагою за допомогою пояса чи портупей;
- індивідуальне і парне ведіння;
- залежність рухів актора від ляльки;
- рухливі можливості кінцівок ляльки;
- техніка ходи, бігу, стрибків;
- хореографія ляльки;
- мовна характеристика;
- утримання лялькою предметів, аксесуарів, реквізиту.

Тема 15.2. Пластичне посидання актора з лялькою, їх органічне злиття при створенні образу, відокремлення та уособлення.

Етюдна робота по створенню сценічного образу з паркетною лялькою. Необмежені можливості естрадного використання ляльки даної системи.

Розділ 16. Скафандрова лялька

Вивчення законів особливості сценічних рухів скафандрової ляльки, розподіл сценічного простору при мізансценуванні етюдів, імпровізацій, специфіка подачі тексту.

Спільні та відмінні риси в акторському створенні сценічного образу “живого” актора, актора в масці та актора зі скафандровою лялькою.

Розділ 17. Втілення музичної драматургії в сценічному житті театральної ляльки

Виконання вправ, етюдів, танців, фрагментів з п'єс чи концертних номерів на органічне поводження ляльки в умовах музичної заданості:

- темпоритму хореографії і сценічної дії;
- вокальних замальовок, дитячих пісень та фрагментів арій;
- атмосфері емоційної наповненості, запрограмованої характером музики;
- залежності від фоново-ілюстративного музичного оформлення.

Розділ 18. Початковий етап роботи над дипломною виставою чи концертними номерами

Тема 18.1. Підготовча робота до створення концертного номера чи вистави.

Пошуки драматургії для концертного номера літературного та музичного матеріалу, оглядової літератури для отримання необхідних додаткових знань тощо.

Тема 18.2. Принципи теоретичного розбору ідейно-тематичного вирішення номера чи вистави. Написання експлікації.

Вирішення художнього прийому номера чи вистави.

Виявлення художньо-естетичного образу ляльки (ляльок) для визначення їх системи, костюмів, вирішення сценічного простору.

Співпраця з режисером, художником, композитором, механіком з виготовлення ляльок по створенню ескізів, креслень, розрахунків, музичного клавіру.

Тема 18.3. “Застольний” період – освоєння літературного матеріалу та тексту ролі.

Дійовий аналіз п'єси. Обговорення та затвердження ідейно-тематичного звучання номера чи вистави. Створення сценічного варіанта ланцюга дії та подій. Композиційна відбудова.

Тема 18.4. Робота над удосконаленням акторської техніки з лялькою тієї системи, яка обрана для дипломної роботи.

Робота з тренажною лялькою. Виконання імпровізації на тему майбутньої дипломної роботи. Пошуки окремих позицій, поз ляльки, жанрового вирішення мізансцен, обладнання окремими технічними оснащеннями даної системи ляльки для посилення її виразних можливостей.

Розділ 19. Сценічне втілення дипломної вистави чи концертного номера

Тема 19.1. Мізансценування та вирішення сценічного простору.

Робота з виготовлення концертної ляльки. Опанування технічних можливостей ляльки (ляльок), виготовленої для номера (вистави). Тренажі, вправи виконуються з урахуванням майбутніх трюків та сценічно-дійового використання ляльки. Перевірка дією фабульної лінії і мізансценування, вирішення сценічного простору за теоретичними викладами композиції.

Тема 19.2. Удосконалення техніки виконання заданих мізансцен актором з лялькою.

Відпрацювання мізансцен за технікою ведіння ляльки в номері. Злиття актора з лялькою: мовними та музичними характеристиками; пластичністю та органікою; технікою трюків.

Тема 19.3. Посднання всіх компонентів роботи ляльки в єдиний образ.

Створення сценічного образу актором з художнім інструментом-лялькою.

Тема 19.4. Композиційна будова дипломної вистави чи номера.

Відбудова дійової композиції номера:

- експозиція;
- зав'язка;
- розвиток дії;
- кульмінація;
- розв'язка.

Перевірка органічної єдності мізансценування з композиційною будовою.

Тема 19.5. Темпоритмічний малюнок дипломної вистави чи номера.

Відбудова темпоритму окремих сцен та всього номера (вистави) в цілому.

Тема 19.6. Органічне посднання всіх компонентів номера (вистави) в єдиний витвір мистецтва. Жанрова цілісність.

Прогони концертного номера (вистави), технічні та світлові репетиції. Проведення репетицій по ліквідації недоліків, узгоджень між компонентами номера (вистави) тощо. Удосконалення техніки ведіння ляльки та акторської майстерності у виконанні номера (вистави).

Тема 19.7. Шліфовка майстерності у виконанні вистави чи номерів після практичної роботи з ними на глядачеві.

Уточнювальні репетиції після кожної вистави чи концерту – виявлення та ліквідація недоробок, недоліків, які виникли при перевірці сприйняття глядача даного сценічного матеріалу.

Тема 19.8. Повторення і закріплення професійних знань та навичок, набутих за весь період навчання.

Опитування студентів по матеріалу пройдених тем, повторення, уточнення матеріалу тем, які недостатньо повно опановані. Закріплення навичок техніки ведіння ляльок та законів сценічної майстерності актора з лялькою.

Тема 19.9. Підготовка до державного екзамену.

Підготовка етюдів на техніку управління семи основних систем ляльок, пластики рук і образу в них, імпровізованої ляльки, оживлення предмета.

ПЕРЕЛІК ОБОВ'ЯЗКОВИХ УМІНЬ, НАВИЧОК, ВПРАВ І КОМБІНАЦІЙ, ЯКІ ПОВИНЕН ВИКОНУВАТИ СТУДЕНТ

За роки навчання студент повинен:

1. Придумувати і виконувати пластичні змістовні етюди на образ в руці.
2. Вміти "оживити" будь-який предмет у сюжетному, дійвовому етюді або концертному номері.
3. Досконало володіти технікою ведіння та створенням образу з ляльками систем:
 - лялька-рукавичка;
 - тростяна лялька;
 - лялька відкритого типу ведіння;
 - маріонетка;
 - вертепна лялька;
 - тіньова, або площина лялька;
 - скафандрова лялька;
 - ляльки-гібриди.
4. Вміти самостійно придумати тему і концепцію номера, зробити його ідейно-тематичний розбір та художньо-образне вирішення.
5. Знати закони акторської гри і вміти практично створити сценічний образ з художнім інструментом – театральною лялькою.
6. Володіти експрес-тренажем, який допомагає актору-лялькарю в обмежений час привести себе у робочу емоційно-фізичну форму.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота з лялькою-гібридом починається після вивчення цієї теми на заняттях з анатомії ляльки, де студентами опановується технологія її виготовлення.

Винахід та освоєння тренажного комплексу роботи з такою лялькою самостійно підбирається студентами з урахуванням її технічних можливостей та трюкових завдань, які повинна буде виконувати ця лялька у номері.

Рекомендується вищевказане виконувати у послідовності:

1. Розбір концепції номера та дійового функціонування ляльки в ньому.
2. Встановлення трюкових можливостей ляльки.
3. Відбір основних систем ляльок (чи їх удосконалення), які будуть складати систему нової ляльки-гібрида.

(Далі виконується виготовлення гібрида на заняттях з анатомії ляльки).

4. Складання тренажного комплексу для оволодіння з його допомогою технікою ведіння такої системи ляльки-гібриду.
5. Пристосування до ляльки, практичне освоєння техніки її ведіння, виконання окремих зарисовок із сюжету номера та подальше мізансценування. Створення образу з лялькою.
6. Створювання закінченого етуду чи номера з лялькою-гібридом, враховуючи послідовність подій, темпоритм, жанр, музичне оформлення.

Література

1. *Алферов*. Петрушка и его предки / Очерк из истории народной кукольной комедии. – 15 с. Машинопись, без года издания.
2. *Бартрам Н.* От игрушки к детскому театру. / Сер. Дети и театр. – Л.: Изд-во Известий ЦИК СССР и ВЦИК, 1925. – 104 с.
3. *Бартрам Н., Овчинникова И. Е.* Музей игрушки: об игрушке, кукольном театре, начатках труда и знаний и о книге для ребенка. – Л.: Academia, 1928. – 61 с.
4. Башкирский государственный театр кукол / Сост. засл. деят. искусств Башкирской ССР С. Саитова. – Уфа, 1980. – 28 с.
5. *Богатырев Петр.* Чешский кукольный и русский народный театр / Сборник по теории поэтического языка. Вып. VI. – Берлин-Петербург, ОПОЯЗ, 1923. – 121 с.
6. *Болгарский кукольный театр.* / Ил. буклет – София: Центр для пропаганды и информации, без года издания. – 143 с.
7. *В кукольном театре...* / Сборник статей. – М.: Советская Россия, 1972. – 108 с.
8. *В поисках жанра* / Сборник статей о театре кукол / – М., ВТО.
9. *В профессиональной школе кукольника* / Сборник научных трудов – ЛГИТМиК, 1979. – 158 с.
10. *Виноградов Николай.* Белорусский вертеп. / Его устройство. Описания кукол. Вертепная драма в Смоленске. / Представление в Спас-Деменске – С-Пб., 1908. – 38 с., + таблицы.
11. *Гаврилов М.* Кукольный театр Узбекистана. – Ташкент: Среднеазиатский Комитет по делам музеев, 1928. – 58 с.
12. *Гершберг Л. Х.* Кукольные театры зарубежной Азии. Учебное пособие / Машинопись – год не указан. – 147 с.
13. *Голдовский Борис.* Записки кукольного завлита / Библиотека “Театра чудес” – М.: НТЦ “Ритм”, 1993. – 57 с.
14. *Голдовский Борис.* Летопись театра кукол в России XV–XVIII веков; *Кулиши Анатолий.* Летопись театра кукол в России XIX века / 1800–1874/. – М., Бергениа, 1994. – 275 с.
15. *Голдовский Борис.* Куклы. / Энциклопедия. – М.: Время, 2004 г.
16. *Голдовский Борис, Смелянская Светлана.* Театр кукол Украины. – Сан-Франциско, 1998. – 274 с.
17. *Деммени Евгений.* За петрушечной ширмой. – М.-Л.: Государственное изд-во, 1930. – 79 с.
18. *Деммени Евгений.* Куклы на сцене. – Л.-М.: Искусство, 1949. – 82 с., ил.
19. *Деммени Евгений.* Призвание – кукольник / Предисловие Н. В. Охочинского – Л.: Искусство, 1986. – 197 с. ил.
20. *Еремин И.* Русский народный кукольный театр. – машинопись, без года издания. – 59 с.
21. *Залевская Т.* Театры кукол в годы Великой Отечественной войны. – машинопись. – М.: 1984. – 96 с.
22. *Горик.* История марионетки. Перевод с английского / Библиотека “Театра чудес” / Репринтное издание. – СПб., 1913; Петроград, 1914; Москва, 1990. – 109 с.
23. *Искусство узбекских кукольников.* – Ташкент, 1979.
24. *Кадыров Мухсин.* Узбекский традиционный театр кукол. – Ташкент: Литература и искусство, 1979. – 148 с.
25. *Калмановский Е.* Театр кукол, день сегодняшний: из записок критика – Л.: Искусство, 1977. – 116 с.
26. *Коренберг Е.* Виды представлений театра кукол. / Краткий обзор истории театра кукол. – М.: 1977. – 47 с.
27. *Королев Михаил.* Искусство театра кукол. / Основы теории. – Л.: Искусство, 1973. – 108 с., ил.
28. *Кукарт* – Журнал международной лиги кукольников. – М. (все выпуски).
29. Ленинградский государственный Большой театр кукол. 1931–1981.
30. /Книга-альбом. Автор текста П. Кулиш/. – Л.: Искусство, 1982. – 206 с.
31. *Малик Я.* Кукольный театр в Чехословакии. – Прага: Орбис, 1948. – 56 с., ил.
32. *Марков В., Надеждина Н.* Петрушечные представления: Руководство. – Могилев: Теакинопечать, 1929. – 88 с., ил.
33. *Московскому областному театру кукол – 60 лет.* / Буклет. – М.: 1993. – 22 с.
34. *Московский театр теней.* / Буклет программы. – М., 1966.
35. *Музей театральных кукол* / Путеводитель по музею / ГЦТК под руководством заслуженного артиста РСФСР С. В. Образцова. – М., 1957, 1959, 1962, 1964.
36. *Некрылова А., Гусев В.* Русский народный кукольный театр. / Учебное пособие. – ЛГИТМиК, 1983. – 51 с.
37. *Образцов С. В.* Актер с куклой. – М.-Л.: Искусство, 1938. – 171 с. ил.
38. *Образцов С. В.* Моя профессия. – М.: Искусство, 1981. – 464 с. ил.
39. *Образцов С. В.* По ступенькам памяти. – М.: Советский писатель, 1987. – 366 с. ил.
40. *Образцов С. В.* Театр китайского народа. – М.: Искусство, 1957. – 375 с., ил.
41. *Перепелицина Л.* Узбекский народный кукольный театр. – Ташкент: Гос. изд-во Художественная литература УзССР, 1959. – 100 с., ил.
42. *Перети В.* Кукольный театр на Руси: исторический очерк. – 107 с, ил., -С-Пб., 1895.
43. *Потемкана В., Швембергер В.* Как научиться играть с куклой / Сборник упражнений актера театра кукол – Л.: Облако, 1936..
44. *Полюровский В.* Рассказы о том, как становятся кукольниками. – ил., – М.: Искусство, 1971. – 37 с., ил.

45. *Роль театра кукол в моральном и эстетическом воспитании детей и юношества. Материалы международного семинара / Хрудим. 1969. – М.: Сов. центр УНИМА. Кабинет детских театров ВТО. – 1971. – 98 с.*
46. *Симонович-Ефимова Н. Записки петрушечника. – М. – Л.: Государственное изд-во, 1925. – 240 с., ил.*
47. *Симонович-Ефимова Н. Куклы на тростях. – М.: Искусство, 1940. – 52 с., ил.*
48. *Смирнова Н. И. 10 очерков о театре “Уэндэрикс”. – М.: Искусство, 1973. – 207 с.*
49. *Смирнова Н. И. Оживают куклы: Книга о кукольных театрах. – М.: Детская литература, 1982. – 191 с., ил.*
50. *Смирнова Н. И. Искусство играющих кукол: Смена театральных систем. – М.: Искусство, 1983. – 270 с., ил.*
51. *Смирнова Н. И. Театр Сергея Образцова. – М.: Наука, 1971. – 324 с., ил.*
52. *Соломоник И. Традиционный театр кукол Востока. Основные виды театра объемных форм. – М.: Наука, 1992. – 312 с., ил.*
53. *Сперанский Е. Актер театра кукол. – М.: ВТО, 1965. – 160 с.*
54. *Сперанский Е. В поисках “золотой нити”. Б-ка “Театра чудес”, 1994. – 273 с.*
55. *Сперанский Е. Повесть о странном жанре. – М.: ВТО, 1971. – 140 с.*
56. *Сперанский Е., Луцкая Е. Художник Борис Тузлуков. – М.: ВТО, 1983. – 200 с., ил.*
57. *Федотов А. Ожившие силуэты. Театр теней. – М.: Молодая гвардия, 1961. – 93 с., ил.*
58. *Федотов А. Секреты театра кукол – 140 с., ил., – М.: Искусство, 1963.*
59. *Фестиваль театров кукол Закавказских республик. 20–26 окт. 1982 г. В г. Ереване. /Буклет. – Ереван, 1982.*
60. *Фрид Норберт. С куклами к экватору. / Перевод с чешского. М.: Государственное изд-во географической литературы, 1962. – 267 с., ил.*
61. *Челябинский областной театр кукол / К 50-летию театра. – 1985.*
62. *Чешский кукольный театр. / Перевод с чешского. Буклет – “Национальный музей в Праге”, 1975.*
63. *Что же такое театр кукол? / Сборник статей. Сост. О. И. Полякова. – М.: Союз театральных деятелей РСФСР, 1990. – 20 с., ил.*
64. *Что же такое театр кукол? В поисках жанра. / Сборник статей. – М.: ВТО, 1980. – 192 с.*
65. *Швембергер В. А. Спектакль театра кукол: работа режиссера, актера и художника в театре кукол. – М., 1937. – 104 с., ил.*
66. *Щербаков Б. Сценография театра кукол. /Буклет. – Барнаул, 1986.*
67. *Эстрада в театре кукол. /Сборник. Сост. Н. В. Демченко. – М.-Л.: Искусство, 1941. – 126 с., ил.*
68. *Юрковский Х. История театра кукол /от античности до романтизма. Пер. с польск. И. Жаровцевой. – Машинопись. – Варшава, 1970.*

Навчальне видання

ЛЯЛЬКИ НА ЕСТРАДІ
Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Укладач О. Є. Бучма

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 2,32. Наклад 100 прим.

Видавництво “Фірма “ІНКОС”
14116, м. Київ, вул. Маршала Рибалка, 10/8;
Тел./факс: (044) 206-47-29, 206-47-21
E-mail: inkos@carrier.kiev.ua,
inkos@ln.kiev.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції № 2006 від 04.11.2004 р.